

Заслужує схвалення розуміння дослідницею того факту, що сільським товариствам досліджуваних типів станом на кінець 1916 – початок 1917 рр. не вдалося створити достатньо широкої, в ідеалі, всеохоплюючої сільської мережі. Між тим, слушною є думка О. Силки про те, що сільські добровільні статутні об'єднання були складовою розгалуженої мережі громадських організацій другої половини XIX – початку XX ст. і, відповідно, їхнє функціонування та результати діяльності можуть бути охарактеризовані як важливі у процесі формування громадянського суспільства.

Досліджуючи основні сфери реалізації приватних інтересів громадян Російської імперії, автор з'ясувала особливі вектори, в межах яких гуртувалося саме сільське населення – покращення місцевої агрокультури, організація рятувальної та протипожежної охорони, облаштування території, надання медичної допомоги, створення осередків культури, освіти, патронату тощо. У контексті вивчення офіційних громадських об'єднань другої половини XIX – початку XX ст., автор запропонувала розглядати сільські добровільні організації як органічну частину загальноросійського та загальноукраїнського статутного руху.

Оригінальним та змістовним є висновки монографії, які концептуалізують проблему сільського громадського самогуртування в Україні наприкінці XIX – на початку XX ст. Зокрема, визначаючи результативне функціонування позадержавних та позапартійних об'єднань громадян одним із атрибутів громадянського суспільства, науковець доводить, що держава, у визначений законом спосіб, надала можливість реєструвати та організувати функціонування у т. ч. і сільських громадських товариств, які відіграли важливу роль у процесі зростання самосвідомості, розвитку приватної ініціативи та загостренні почуття громадянської відповідальності.

Загалом позитивно оцінюючи рецензовану працю, варто висловити деякі зауваження, які будуть корисні автору у подальшій роботі над проблемою. На наш погляд, у висновках варто було б вказати, які аспекти досліджуваної проблеми потребують нині пріоритетної уваги, які висновки і положення, вироблені попередниками вимагають уточнення, чи навіть перегляду. Бракує аналізу загальноукраїнського контексту щодо процесів самогуртування селян в межах легальних об'єднань та визначення долі селянських об'єднань після 1917 р.

Всі ці зауваження і побажання не впливають на загальну позитивну оцінку репрезентованої монографії.

Г. Д. Казьмирчук

Драч О. О. Зарубіжна історіографія всесвітньої історії: навчальний посібник / Київський ун-т ім. Б.Грінченка. – Черкаси: Видавець Ю.А. Чабаненко, 2015. – 164 с.

Сучасний освітній простір породив не один десяток підручників та посібників з історичних дисциплін. Однак, донині в Україні побачило світ небагато навчальної літератури з викладом новітніх тенденцій зарубіжної історіографії. Посильно збагатити цей цілком необхідний напрям професійної підготовки істориків намагається автор рецензованого нами навчального посібника – професор Київського університету імені Бориса Грінченка та професор Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького О.О. Драч. Основою для його створення стали лекційні матеріали, апробовані в процесі викладання студентам-історикам Університету імені Б.Грінченка курсу з історіографії країн Західної Європи та США.

Представлене видання покликане дати можливість у стислій формі ознайомитися з основними аспектами поступу зарубіжної історіографії XIX–XX ст., її теоретичним багажем, інституціональним розвитком, набути цілісного уявлення про розвиток західноєвропейської історичної науки у контексті змін парадигм історіописання, дослідницьких методик і стратегій провідних історичних шкіл і напрямів, з'ясувати методологічні й тематичні здобутки та проблеми провідних історіографій світу, насамперед західноєвропейських країн та США, осмислити перспективи світової історичної науки на початку XXI ст.

Рецензований навчальний посібник містить проблемно-хронологічний виклад матеріалу у формі шести лекцій, що тематично відображають ключові проблеми зарубіжної

історіографії XIX–XX ст. Пропонований до опанування студентам навчальний матеріал структурований за питаннями плану відповідних лекцій. Виклад теоретичного компоненту посібника О. О. Драч реалізовано у доступній для сприйняття студентами формі і в змістовому відношенні не викликає заперечень.

Позитивним, на нашу думку, є намагання автора рецензованого посібника сприяти набуттю студентами-істориками комплексних знань із проблем зарубіжної історіографії, що проявляється у доповненні лекційних матеріалів переліком рекомендованих до опрацювання джерел і літератури з відповідних тем. Варто зазначити, що професор О. О. Драч для цього належно враховує специфіку організації самостійної роботи сучасного студента, пропонуючи йому до використання чимало посилань на електронні ресурси мережі інтернет, а також комплекс тестових завдань, перелік тем з індивідуальної та дослідної роботи, тощо.

Першу лекцію автор присвятила висвітленню теоретичних аспектів навчальної дисципліни «Зарубіжна історіографія всесвітньої історії», де розглянула становлення історіографії як науки, предмет, завдання й періодизацію курсу, джерельну базу і понятійно-категоріальний апарат сучасної історіографії.

Наступні лекції-розділи охоплюють достатньо широкий у темпоральному аспекті (XIX–XX ст.) етап розвитку зарубіжної історіографії. Їх виклад авторка підпорядковує домінуючому завданню – показати майбутньому фахівцю-істориком конкретну механіку становлення й еволюції історіописання в країнах Заходу. У ході послідовного висвітлення відповідних тем професор О. О. Драч переконливо показує, що в історіографії відбувається процес усвідомленого вдосконалення всього арсеналу засобів історичної науки, та й взагалі гуманітарного знання і суспільної свідомості, які, у свою чергу, прямо чи опосередковано зумовлюють відповідні тенденції в роботі істориків, а остання також визначає їх зміст. При цьому особливе місце відводиться сучасним тенденціям зарубіжної наукової думки. Нова хвиля історіописання Заходу намагається відійти від спекулятивної та політичної історії «великих людей», зосереджуючись на масових структурах і процесах, на невидимих діячах історії – пересічних людях – саме на таких аспектах акцентує увагу читачів професор О. О. Драч.

Враховуючи обсяг і глибину завдань, які упродовж тривалого часу стоять перед вищою школою України, вкрай важливою вважаємо проблему фахової підготовки нових генерацій дослідників, здатних працювати на рівні сучасних взірців світової історичної науки. Без професійного осмислення того, хто, як і в яких умовах створює історичні знання, бачення реального рівня плюралізму і протистояння різних теоретичних підходів, така підготовка не може бути якісною. З огляду на вище зазначене матеріали підготовленого до друку посібника професора О.О. Драч «Зарубіжна історіографія всесвітньої історії», що орієнтовані насамперед на студентів старших курсів, магістрантів зі спеціальності «історія», набувають чималого практичного значення для ознайомлення з основними характеристиками і здобутками національних історіографій у контексті світових тенденцій наукової думки.

Звичайно, годі чекати, що рецензоване навчальне видання містить відповіді на всі питання розвитку зарубіжної науки: історичної думки усіх країн і народів. Уникла автор і розгляду загального рівня підготовки істориків зарубіжжя, усього спектру їхніх теоретичних та тематичних уподобань і зацікавлень. Однак, зазначене не становить той компонент, без якого втрачається знайомство з кращими досягненнями зарубіжної історіографії, які можуть бути використані на користь вітчизняної історичної науки.

Підготовлений навчальний посібник «Зарубіжна історіографія всесвітньої історії» стане корисним для підготовки фахових істориків у вищих навчальних закладах України. Пропоновані автором підходи є досить актуальними, хоча й не є беззаперечними для української історичної науки, і можуть стати поштовхом для роздумів і молодих, і знаних генерацій українських істориків. Доцільні дидактичні підходи, реалізовані у рецензованому посібнику, роблять його цікавим не лише для студентів, а й широкого кола науково-педагогічної громадськості.

Ігор Фареній